

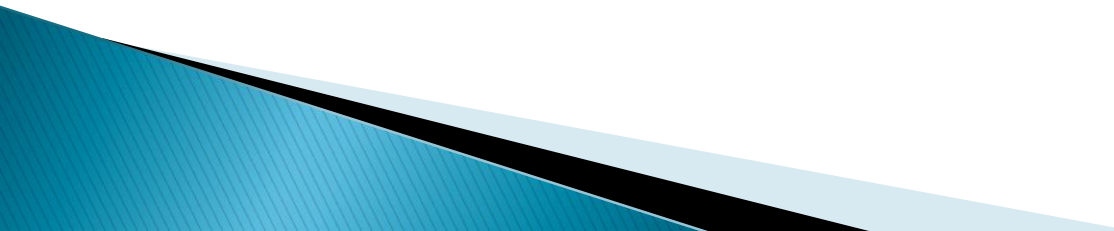

BPrAL AAB
CILËSI. LIDERSHIP. SUKSESI!

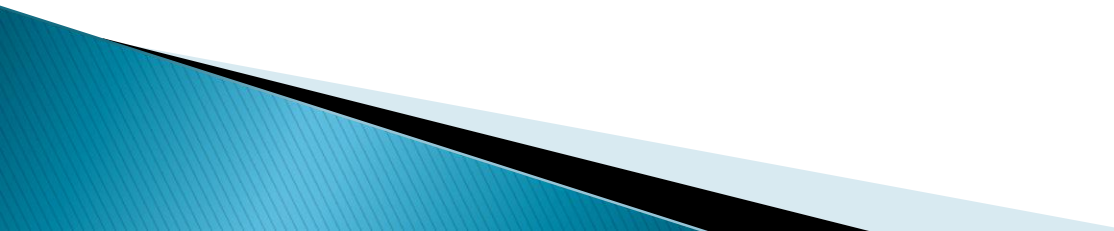
Kapitulli 4: Sistemet e kontroleve të brendshme dhe menaxhimi i rrezikut K-4/1

Prof. Agron Dida

Kapitulli 4: Sistemet e kontrolleve të brendshme

1. Qëllimi i sistemeve të kontrolleve të brendshme
 2. Kornizat e kontrolleve të brendshme
 3. Mjedisi i kontrollit
 4. Procedurat e kontrollit
 5. Kontrollët e brendshme dhe menaxhimi i rrezikut
 6. Kostot dhe përfitimet prej kontrolleve të brendshme
-

Qëllimet e sistemeve të kontrollit të brendshëm

- ▶ I ndihmojnë organizatës të kundërveprojë ndaj rreziqeve, të ruajë cilësinë e raportimit financiar dhe të veprojë në përputhje me ligjet dhe rregulloret në fuqi.
 - ▶ Japin siguri të arsyeshme për sa i takon faktit se organizata do të përmbushë objektivat e veta strategjike
-

Përkufizim

Kontrollet e brendshme janë të gjitha veprimet e ndërmarra nga menaxhmenti për të rritur mundësinë që të përmbushen objektivat dhe synimet e vendosura. Menaxhmenti planifikon, organizon dhe drejton performancën në mënyrë që të ndërmerren veprimet e përshtatshme dhe të mjaftueshme për t'u përftuar kështu një siguri e arsyeshme për sa i takon faktit se objektivat dhe synimet në fjalë do të arrihen. Në këtë mënyrë, kontrolli është rezultat i planifikimit, organizimit dhe drejtimit në mënyrën e duhur prej menaxhmentit.

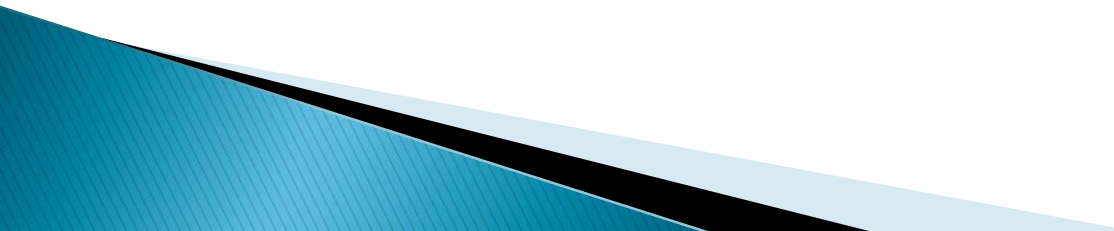
(Instituti i Auditorëve të Brendshëm)

Elementet e sistemeve të kontrollit

Konceptet themelore të kontrolleve përfshijnë këto elemente:

- ▶ Planifikimi, synimet, standardet, objektivat
 - ▶ Sensor
 - ▶ Burimet (inputet), proceset dhe produktet (outputet)
 - ▶ Krahasues
 - ▶ Ndikues
-

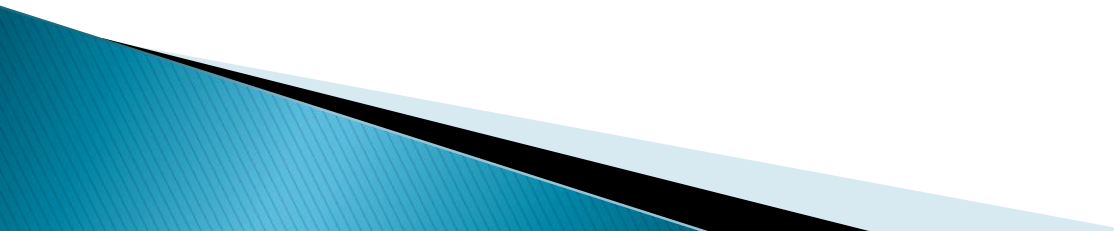
Planifikimi, synimet, objektivat

- ▶ Ajo që përpiqen të arrijnë sistemet e krijuara (psh të hyrat buxhetore)
 - ▶ Kontrolli nuk ka kuptim pa qëllim të caktuar
 - ▶ Objektivat dhe synimet vendosen si kundërpërgjigje ndaj presioneve
-

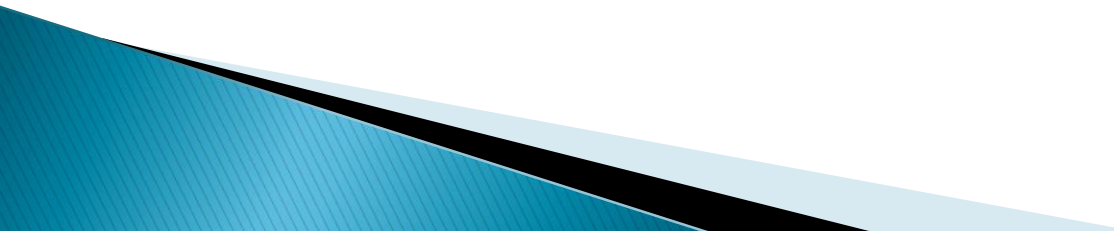
Sensor

- ▶ Zbulon se si sillen sistemet e kontrollit
- ▶ Psh –forca e përpunimit të të dhënave të shitjeve, mandate shitjeve etj.

Inputet – proceset -outputet

- ▶ Cila janë inputet
 - ▶ Fazat kryesore të operacioneve
 - ▶ Produktet (outputet) e procesit duhen të jenë të matshme ashtu siç përkufizohen nga objektivat
-

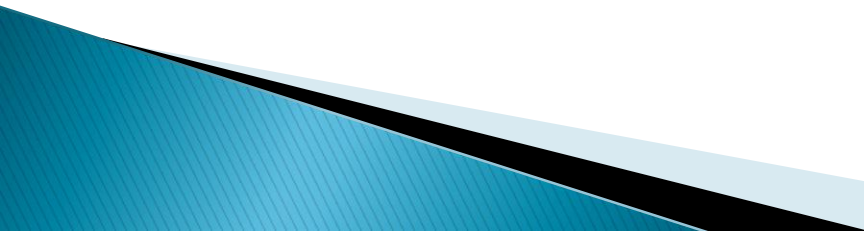
Krahasues

- ▶ Krahason sjelljet aktuale të sistemit me atë të planifikuar (psh pasqyrat financiare aktuale me të buxhetuara)
 - ▶ Vlerësimi i variancave
-

Ndikues

- ▶ Imponon veprimet e kontrollit për të ndryshuar mënyrën aktuale të sjelljes (psh udhëzimet e marra nga një menaxher)

Sistemi kibernetik i kontrollit

- ▶ Përshkruan procesin e kontrollit brenda për brenda një sistemi dhe ka gjashtë faza kyçe, ato janë:
 1. Identifikimi i objektivave të sistemit
 2. Vendosja e synimeve për objektivat e sistemit
 3. Matja e arritjeve të sistemit
 4. Krahasimi i arritjeve me synimet
 5. Identifikimi i faktit se cilat veprime korigjuese mund të jenë të domosdoshme
 6. Zbatimi i veprimeve korigjuese
-

Efektiviteti i sistemeve të kontrollit

- ▶ Kontrollet e brendshme për të funksionuar si duhet duhen të udhëhiqen mirë
 - ▶ Menaxherët dhe personeli duhen të jenë të aftë për të zbatuar kontrollet
 - ▶ Kontrollet janë “masë” për Bordin për të vlerësuar se si janë duke vepruar kontrollet.
-

Udhëzimet Turnbull

- ▶ Raporti Turnbull i Mbretërisë së Bashkuar (rishikuar me 2005)- afron një përmbledhje të qëllimeve kryesore të sistemit të kontrollit të brendshëm
- ▶ Sipas Turnbull Kontrollat e Brendshme përbëhen prej politikave, proceseve, detyrave, mënyrës së sjelljes
 - Lehtësoj të vepruarit efektiv dhe efikas të entitetit
 - Mundëson kundërpërgjigjet ndaj rreziqeve si operacionale, financiare dhe reputacionit etj

Udhëzimet Turnbull

- Ndhimjnë në sigurimin e cilësisë së raportimit të brendshëm dhe të jashtëm
 - Ruajtjen e regjistrave, raportimi me kohë, informacione të besueshme
- Siguron të vepruarit në përputhje me ligjet dhe rregullat në fuqi

Karakteristikat e sistemeve të kontrollit të brendshëm

Raporti Turnbull përmbledh karakteristikat kyçe të Kontrolleve të brendshme

- ▶ Kontrollet duhen të jenë të përfshira në operacionet e kompanisë – si pjesë e kulturës
- ▶ Të afta për t'iu përgjigjur shpejtë rreziqeve
- ▶ Përfshijnë procedurat e duhura për raportimin e menjëhershëm ndaj menaxhmentit të dështimeve dhe pikave të dobëta të kontrollit

Kornizat e kontrolleve të brendshme

Korniza e kontrolleve të brendshme përfshijnë mjedisin e kontrollit dhe proceduarat:

- ▶ Mjedisin e kontrollit ku operojnë kontrollet e brendshme
- ▶ Elemente tjera të rëndësishme janë:
 - Proceset e vlerësimit dhe kundërpërgjigjes ndaj rrezikut
 - Ndarja informacioneve
 - Monitorimi i mjedisit dhe veprimtaritë e sistemeve të kontrollit

Mjedisi i kontrollit dhe procedurat e kontrollit

- ▶ **Mjedisi i kontrollit** ka të bëjë me perspektiven e përgjithshme të kontrollit e sidomos:
 - Kultura
 - Infrastruktura dhe arkitektura e kontrollit
 - Mënyra e sjelljes së menaxhmentit te larte ndaj kontrollit
- ▶ **Procedurat e kontrollit**
 - Kontrollet e detajuar të vëna në funksion

Korniza e KIOS / COSO – s

- ▶ Komiteti për Organizata Sponsorizuese - Committee of Sponsoring Organisations
- ▶ Nuk fokusohen vetëm në kontrollet financiare
- ▶ Kategoritë e objektivave të kësaj kornize janë:
 - Zhvillimi strategjik
 - Operacionet (veprimtaritë)
 - Raportimi
 - Të vepruarit në përputhje me rregullat dhe aktet ligjore

Korniza KEKK / COCO

- ▶ Korniza e kriterëve të kontrollit
- ▶ E cila është e zhvilluar nga Instituti Kanadez i Kontabilistëve të Certifikuar -

Korniza KEKK / COCO

- ▶ Korniza KEKK thekson nevojën për të gjitha aktivitetet që duhen te drejtohen qartazi dhe me një qëllim të caktuar:
- ▶ **Qëllim përfshijnë**
 - Objektivat e përgjithshme
 - Misioni dhe strategjinë
 - Menaxhimin e rrezikut dhe mundësive
 - Politikat
 - Planet dhe
 - Masat e performancës

Korniza KEKK / COCO

- ▶ Kjo kornizë thekson rëndësinë e :
 - **Angazhimit** aktiv të menaxherëve dhe personelit
 - Vlerat etike
 - Autoritetet
 - Përgjegjësinë
 - Besimin

Korniza KEKK / COCO

▶ **Aftësitë**

- Menaxhmenti dhe personeli të kenë aftësitë dhe kompetencat e duhura për operimin efektiv të sistemeve te kontrollit

▶ **Veprimet**

- Në qoftë se punonjësit dinë qëllimet, angazhohen atëherë edhe veprimet e ndërmarra do të jenë të suksesshme

Korniza KEKK / COCO

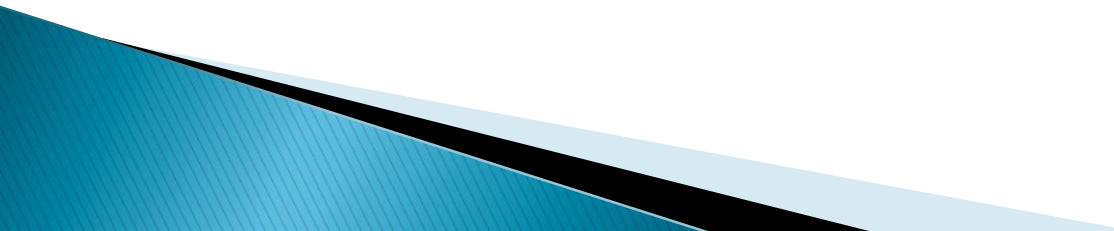
- ▶ **Monitorimi dhe të mësuarit**
 - Monitorimi i mjedisit të jashtëm
 - Monitorimi i performancës
 - Ri-vlerësimi i sistemeve të informacionit
 - Ri-vlerësimi i efektivitetit të Kontrollleve të Brendshme

Kufizimet e kontroleve të brendshme

- Auditorët nuk mund të përfitojnë të gjitha evidencat nga testet e kontrollit.
- Kufizimet përfshijnë:
 - Koston e Kontrollit \leq me përfitim nga Kontrolli
 - Gabimet njerëzore dhe mashtrime
 - Marrëveshjet e fshehta midis punëtorëve
 - Anashkalimi i kontroleve
 - Transaksionet rutinë dhe jo-rutinë
 - Kontrollët duhet të jenë pavarur nga metodat e përpunimit të dhënave

Mjedisi i kontrollit

Mjedisi i kontrollit influencohehet nga:

- ▶ Mënyra e sjelljes së menaxhmentit kundrejt kontrollit
 - ▶ Strukturës organizative dhe
 - ▶ Vlerave dhe aftësive të punonjësve
-

Natyra e mjedisit të kontrollit

Faktorët që pasqyrohen në mjedisin e kontrollit janë:

- ▶ **Filozofia dhe stili i punës së menaxhmentit**
 - Ndaj parashikimit dhe menaxhimit të rreziqeve të biznesit
 - Veprimeve ndaj Raportimit financiar
- ▶ **Kultura e entitetit**
- ▶ **Struktura organizative**
 - Përcaktimi i autoritetit dhe përgjegjësisë
 - Hierarkia e autorizimeve

Natyra e mjedisit të kontrollit

- ▶ Metodatat e përdorura prej drejtorëve për të imponuar kontrollet
 - Auditimi i brendshëm
 - Funkcionet e bordit
 - Politika e menaxhimit të burimeve njerëzore
- ▶ Integriteti, vlerat etike dhe kompetencat e drejtorëve dhe personelit